

Вячеслав КУРЕПІН

доцент кафедри методики професійного навчання, Миколаївський національний аграрний університет

«БЕЗПЕРЕВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ДИСЦИПЛІН «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» ТА «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням кількості та складності загроз безпеці людини, що зумовлено як глобальними природними явищами, техногенними аваріями та катастрофами, надзвичайними ситуаціями соціального характеру, на жаль і воєнними діями. У цих умовах роль освіти у формуванні культури безпеки населення набуває особливу актуальність [3, с. 5]. В таких умовах професійна діяльність та безперервний професійний розвиток викладачів дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист» стає необхідною умовою забезпечення якісної підготовки здобувачів освіти до дій у надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часу, екстремальних умовах мінливих умов сьогодення.

Поява нових загроз та ризиків, динамічні зміни безпекового середовища, зміни та оновлення нормативно-правової бази у сфері безпеки життєдіяльності та цивільної захисту вимагають від викладачів постійного удосконалення теоретичних знань, практичних навичок та педагогічних підходів до викладання безпекових дисциплін. Неперервний професійний розвиток викладачів зазначених дисциплін є необхідною передумовою забезпечення актуальності змісту навчання та його відповідності реальним викликам безпекового середовища [2, с. 124].

У зв'язку з появою нових форм і методів ведення воєнних дій, зростання загроз терористичного та диверсійного характеру вимагають від викладачів систематичних оновлених знань та переосмислення традиційних підходів до викладання. Тому професійний розвиток викладача повинен мати комплексний характер, охоплювати не лише поглиблені фахові знання, а й удосконалення педагогічної майстерності, методичної культури та практичних навичок реагування на надзвичайні ситуації, опанування сучасних методів навчання та виховання культури безпеки.

Важливе значення має інтеграція теоретичних положень із прикладними сценаріями, що відображають реальні умови мирного та воєнного часу [4, с. 124]. Особливим аспектом є здатність викладача інтегрувати теоретичні знання з моделюванням реальних ситуацій, практичними сценаріями сьогодення та на основі інноваційних методів навчання формувати у здобувачів вищої освіти навички критичного мислення, самоконтролю та відповідальної поведінки в умовах небезпек, як мирного, так і воєнного часу. При такому підході у здобувачів вищої освіти формуються не лише теоретичні знання, а й стійкі практичні уміння та навички з безпечної поведінки в екстремальних умовах.

Професійний розвиток викладачів безпекових дисциплін передбачає систематичне поглиблення фахових знань щодо інтерактивних методів навчання, зокрема тренінгів, ділових та ролевих ігор, мозкових штурмів,

дискусій та роботи у малих групах. Безумовно, вони здатні активізувати пізнавальну діяльність молоді, формувати уміння аргументовано висловлювати свою позицію, швидко реагувати на зміну обстановки та працювати в колективі. У контексті дисциплін безпекового спрямування такі методи сприяють усвідомленню особистої відповідальності за власну та корпоративну безпеку.

Викладач повинен досконало володіти цифровими та мультимедійними технологіями [1, с. 14]. У процесі свого професійного розвитку він має вдосконалювати знання та навички впровадження у освітній процес інноваційні інструменти навчання. Використання інтерактивних презентацій, навчальних відеоматеріалів, віртуальних симуляторів, онлайн-платформ та мобільних застосунків дозволяє підвищити наочність матеріалу та залученість здобувачів вищої освіти. А віртуальні тренажери та симуляції надзвичайних ситуацій дають змогу без ризику для життя відпрацювати алгоритми дій у небезпечних умовах та кризових ситуацій [7, с. 557].

Ефективним інноваційним методом під час викладання дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист» є проєктно-орієнтоване навчання. Яке має на увазі виконання індивідуальних та групових проєктів, пов'язаних з аналізом ризиків, розробкою планів евакуації, створенням інформаційних матеріалів або моделей безпечної поведінки, сприяє поглибленню знань та формуванню практичних умінь. Такий підхід стимулює самостійну роботу, відповідальність та здатність застосовувати знання на практиці [5, с. 49]. Тому викладачам рекомендовано опанувати проєктно-орієнтоване навчання та постійно впроваджувати його у освітній простір освітніх установ.

Під час професійного розвитку викладачу слід приділяти увагу опануванню проблемно-орієнтованого навчання [8, с. 471]. Його використання дозволяє здобувачам вищої освіти бути ближче до реалій проблемних ситуацій, здійснювати пошук шляхів їх розв'язання, сприяє розвитку аналітичного мислення, навичок прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень у складних умовах.

Застосування інноваційних методів навчання при викладанні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист» не тільки підвищує ефективність освітнього процесу, сприяє формуванню стійкої культури безпеки та підготовки здобувачів освіти до свідомих і відповідальних дій в надзвичайних ситуаціях, що є важливою складовою забезпечення безпеки особистості та суспільства загалом, також допомагає викладачу професійно розвиватися, формувати фахові знання, здійснювати науково-пошукову педагогічну діяльність.

Ключове місце в процесі неперервного професійного розвитку є підвищення психологічної та комунікативної компетентності викладачів, уміння працювати зі стресом, проводити роз'яснювальну роботу та навчання в умовах підвищеного емоційного напруження. Викладання дисциплін безпекового спрямування нерозривно пов'язане з темами, що викликають емоційну напругу, тривожність та страх [7, с. 83]. Викладач повинен володіти навичками психологічної саморегуляції, вміти працювати з емоційним станом аудиторії, формувати у здобувачів освіти впевненість, здатність до самоконтролю та адекватного реагування у кризових ситуаціях.

Неперервний професійний розвиток викладачів передбачає опанування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх ефективне використання в освітньому процесі. Важливою складовою є здатність адаптувати навчальний процес до різних категорій здобувачів освіти [9, с. 265] та умов освітнього середовища, зокрема з використанням дистанційних та змішаних форм навчання. Дистанційні та змішані форми навчання відкривають нові можливості для моделювання надзвичайних ситуацій, використання інтерактивних схем, візуалізацій та тренувальних сценаріїв, що підвищує ефективність засвоєння матеріалу та мотивацію здобувачів освіти.

Отже, безперервний професійний розвиток викладачів дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист» сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, формуванню стійкої культури безпеки та готовності населення до правильних дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, що є важливою складовою національної безпеки та цивільної захисту.

Список використаних джерел

1. Batsurovska, I. V., Dotsenko, N. A., Lyamar, O. O., Gorbenko, O. A. (2024). Implementation of open educational resources in the context of student-centred approach. *Educational Dimension*. <https://doi.org/10.55056/ed.807>.
2. Бацуровська І. В., Кашина Г. С. Інтеграція сучасних освітніх технологій, системи якості вищої освіти та принципів безпеки життєдіяльності у підготовці фахівців. *Перспективи та інновації науки. Серія : Педагогіка. Психологія. Медицина*. 2025. № 3(49). С. 119-136. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20873>.
3. Batsurovska I. Kurepin V. The Impact of the War in Ukraine on the Study Results at an Agricultural University // *Tréma*. 2023. № 60. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15314>.
4. Іваненко В. С. Екологія та війна, погляд через минуле у майбутнє, глобальні виклики, загрози // *Ekologia i racjonalne zarządzenie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.)*. Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 265-275. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16200>.
5. Іваненко В.С. Розвиток інформаційної культури і компетентності у випускників закладів вищої освіти, сучасні виклики. Сучасні освітні методики та технології в умовах викликів сьогодення : матеріали II всеукраїнської науково-методичної конференції в online форматі (м. Харків, 1-2 травня 2025 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. С. 44–50. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22155>.
6. Іваненко В. С. Розвиток управлінських компетенцій майбутніх викладачів-менеджерів в освітніх закладах України. Цифрові інновації та соціальні трансформації в освіті та професійному середовищі : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 листопада 2024 р.). Ч. 2. Київ: АПСВТ, 2024. С. 81–85. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19659>.
7. Курепін В. М. Інноваційні методики викладання дисципліни «Цивільний захист» в закладах вищої освіти. Сучасний стан, проблеми та перспективи

розвитку природничо-математичних наук та методик їх викладання : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції (м. Глухів, 30-31 жовтня 2025 р.). Глухів, 2025. С. 553-559.
[URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22876](https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22876).

8. Самойленко О. О., Бацуровська І. В. Кібергігієна та безпека життєдіяльності як ключові елементи цифрової компетентності здобувачів освіти. Національні інтереси України. 2025. № 11(16). С 461-477.
DOI:[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11\(16\)-461-476](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11(16)-461-476).

9. Самойленко О. О., Бацуровська І. В. Кібербезпека цифрового освітнього середовища як складова системи безпеки праці та життєдіяльності. Суспільство та національні інтереси: журнал. 2025. № 11(19). С 255-268.
[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11\(19\)-255-267](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11(19)-255-267).

Ірина ЛАХВА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Світлана ЗАМРОЗЕВИЧ-ШАДРІНА
докторка педагогічних наук, професорка кафедри початкової освіти та освітніх інновацій, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

НАРОДНІ РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ НАРОДНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Здавна український народ піклувався про виховання здорового покоління, створюючи свою національну фізичну культуру. Українська етнопедагогіка має систему педагогічних засобів фізичного виховання, яка відповідає національним особливостям нашого народу та яку варто застосовувати для зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного [3, с.125]. Організація народних рухливих ігор досить часто змінюється у навчально-виховному процесі та використовують ігри, які відомі з давніх часів і сучасні.

Народні рухливі ігри умовно поділяють на дві групи: спонтанні ігри, які виникають стихійно чи як наслідування дій дорослих і суто розважальні ігри, які мають наперед визначені правила. Народні рухливі гри, що створені упродовж багатьох століть, сприяють розвитку фізичних якостей учнів – швидкості, спритності, сили та витривалості, а також самостійності, рішучості, організованості, кмітливості, чесності, доброзичливого й турботливого ставлення одне до одного. І сьогодні народні ігри (сезонно-обрядові ігри, побутові народні ігри, ігри-ловітки, ігри-забави та ігри-атракціони) є дієвим засобом всебічного виховання молодших школярів, сприяють розширенню їхніх уявлень про навколишній світ, забезпечують естетичну насолоду від виконання рухових дій, поєднаних з примовками, приспівками, створюють передумови для закріплення рухових навичок і розвитку фізичних якостей, формують позитивні морально-вольові риси [1, с.89]. На уроках із фізичної культури та в інших